

Sådan!

VIDEN OG INSPIRATION TIL ET LIV MED OMTANKE

Før Exit
Nu Sådan!

DIT
MAGASIN
2023

KRYDS OG

TVÆRS

10 MÆRKELEGE TING,
SOM VI SORTERER
FORKERT

Vicky
Knudsen:

NATUREN ER
ET SKATKAMMER
AF GRATIS
OPLEVELSER

Gå på opdagelse i naturen

Tag med på guidet tur til byens grønne oaser, bliv klogere på de gamle frugtsorter, og mød de mest magtfulde dyr i Randers.

RANDERS

Jeps!

Den er go' nok

Magasinet, som både du og Torben sidder med, er det gamle 'Exit', som nu hedder 'Sådan!'

Ved hver artikel kan du se, hvilket verdensmål den handler om.

SÅDAN LEVER VI BÆREDYGTIGT

"Vores kommune skal fremtids sikres med respekt for fællesskabet, naturen, klimaet og ikke mindst kommende generationer. Derfor skal vores løsninger være bæredygtige – også på længere sigt. Inden for genanvendelse og håndtering af affald vil vi være Danmarks bedste." Sådan lyder en af Randers Byråds politiske målsætninger i vores netop vedtagne Vision 2030.

Meget går allerede i den rigtige retning her i Randers. Vi rejser skove, sparer på energien og stadig flere skifter vaner i køkkenet, hvor grøntsager fylder mere. Vi sorterer vores affald i forskellige ressourcer, og der bliver flere og flere muligheder for at genanvende materialerne. Og der kommer nye affaldsbeholdere hjem til indkørlerne i Randers Kommune – produceret af den plastik, der er hentet i de selvsamme indkørlere.

Det er bare ikke længere nok at gøre mere af det samme. Danmark har rekord i affaldsproduktion, og selvom vi er gode til at håndtere vores affald, skal vi løse problemet tidligere: Vi skal lave mindre affald. Genbruge og reparere mere.

Udenfor er der også plads til forbedring. Her er vi nemlig et af de lande i verden, med mindst uberørt natur. Vi skal fylde lidt mindre og give mere plads til dem, som engang dominerede landskaberne. Insekter, frøer og tusindvis af arter, der hver har deres plads i naturens kredsløb, men som efterhånden godt kan have svært ved at være her. Og hvordan gør vi så det? Vi befinder os populært sagt i 'handlingens årti', men for at handle, skal vi have viden og ideer at handle ud fra.

Derfor hedder magasinet, som du sidder med, nu ikke længere 'Exit' men 'Sådan!' Magasinet udgives af Randers Kommune, og her ser vi på, hvordan de inspirerende borgere og virksomheder i Randers Kommune gør og hjælper dig med at finde svar på, hvordan du kan være med til at gøre en forskel. Hvordan redder vi gamle æblesorter fra at gå fortabt? Hvordan giver vi plads til insekterne? Hvordan redder vi madresterne fra at gå til spilde? Det er der heldigvis mange gode bud på, og dem kan du læse her. Sådan vender vi skuden. Sådan lever vi bæredygtigt i Randers Kommune.

God læselyst!
TORBEN HANSEN, BORGMESTER I RANDERS KOMMUNE

06

VICKY KNUDSEN:
Isfuglen er en jetjager.

08

OLE BACH:
Hvis alle gjorde, som Randers, var der ingen truede æblesorter.

**BIM BAM
BUSSE, JEG
ER EN HALE-
TUDSE**

15

**KLIMA-
ORDBOGEN**

24

SÅDAN:

Pia sidder på sit affald, når hun spiser aftensmad.

Indhold

ARTIKLER

04 Kort & Godt.

Tema: Livet på land

12 Kender du de mest magtfulde dyr?

14 Naturen får plads, når vi klimasikrer byen.

16 Guide: Byens skjulte grønne oaser.

18 Mænd mødes ikke bare for at mødes.

22 Nordic Waste nørder jord.

36 Tak for lån af din plast.

28 Kryds og Tværs.

30 Bæredygtigt skoleliv.

32 SOSU-elev: Klima er vanvittigt vigtigt.

34 Marie og 'Fælles Skabet'.

36 Madspildsguf: Tre lækre opskrifter.

FAKTA OG REGLER

37 **ADGANGSFORHOLD**
Hjælp din skraldemand.

38 **STORSKRALD**
Få overblik over din ordning.

40 **PRISER**
Beholdere og gebyrer.

42 **HELLIGDAGE**
Tømninger på helligdage.

42 **KALENDER**
Storskraldskalenderen 2023.

44 **ADRESSER OG
ÅBNINGSTIDER**
Se, hvor vi bor og hvornår du kan komme på besøg.

45 **SÅDAN SORTERER
DU NEMT**
Klip siden ud og hæng den op.

Kolofon

Magasinet Sådan! udgives af Randers Kommune og omdeles til alle husstande i Randers Kommune, som ikke siger "Nej tak til reklamer og gratis aviser."

Redaktør
Ida Winge

Redaktion

Klaus Kohberg, Lone Topping, Karen Anny Balling Radmer, Christian Sloth Olesen og Jacob Piil fra Randers Kommune

Design
Rikke Thorsen, designhabitat

Fotos

Jakob Lerche
Fotografi og
Panthermedia

Oplag
44.500

kort & godt

Vi får flere ladestik...

Randers Kommune har sendt etablering, drift og service af ladestander i udbud. Det gælder både normal-, hurtig- og lynladere, som skal placeres rundt omkring i kommunen. I alt 138 ladepunkter bliver offentligt tilgængelige ved kommunale arealer. Udbuddet blev udformet, så Randers Kommune så vidt muligt er omkostningsfri. Vinderen vil så til gengæld have eneret som ladeoperatør på de offentlige arealer.

Mad og måltider – og klimaet

Som en del af kommunens klimaplan arbejder Randers Kommune med en ny mad- og måltidsstrategi. Kommunen serverer mange måltider hver dag i både daginstitutioner, ældrecentre, kantiner m.v. og det handler grundlæggende om at give borgerne sunde måltider, som smager godt, og som samtidig er med til at hjælpe med at reducere kommunens klimabelastning. Strategien forventes færdig i foråret 2023.

Spænd affaldet fast på traileren

Du synes måske, at det tager for lang tid at sikre, at dit haveaffald ikke flyver af traileren på vejen. Men udover, at du er til fare for andre trafikanter, så kan du rent faktisk også få en bøde for det. De vejledende bødeniveauer siger, at det som udgangspunkt skal koste 3.000 kr. for private at smide affald på gader og stræder og 5.000 kr. at smide affald i naturen. Og det er jo heller ikke pænt at se på, vel?

Undskyld vi roder!

Vi skal have ny ind- og udkørsel...

Du har nok hørt, at der er en ny Havnevej undervejs, og det betyder blandt andet, at der kommer ny ind- og udkørsel til Randers Genbrugsplads. Så I må forberede jer på, at der bliver nogle ændringer i tilkørselsforholdene, og vi kommer til at flytte lidt rundt med selve indretningen og containerne på genbrugspladsen.

Det bliver så godt!

Vi er bare go'e!

Erhvervshus Midtjyllands Kommunerapport 2022 viser en glædelig tendens: Fra 2013-2019 er der sket et fald i Randers Kommunes CO₂-udledning pr. indbygger. Fra 7 tons CO₂ til 6,1 tons per indbygger – et fald svarende til 13 procent. Det betyder, at borgerne i Randers Kommune har et lavere aftryk end landsgennemsnittet. I Region Midtjylland er Randers, kun 'undergæet' af Aarhus Kommune. Heldigvis er den gode tendens ikke kun lokal, da CO₂-udledningen i hele landet også er faldet. Vi er på rette vej, men ikke i mål.

Det er blevet vildere i rabatten

Henover sommeren har mange glædet sig over de smukke vilde blomster og planter i flere af byens rabatter. Det er ikke alene smukt, det er også godt for insektliv og biodiversitet. Men det er ikke kun offentlige arealer, der er blevet vildere. Hele 26 procent af private haver er nu omlagt til 'vilde haver', ifølge en måling fra Danmarks Naturfredningsforening. Bliv endelig ved med det!

OG SÅ
ER DET DA
PÆNT!

Så skal
der krammes
træer!

10 hektar nye kommunale skove i 2022

...og endnu mere skov i 2023. Det bliver det synlige resultat af, at Randers har afsat 4 millioner kroner til skovrejsningsprojekter i kommunen. Pengene går i en skovpulje, der skal anvendes til finansiering af kommunal skovrejsning og medfinansiering af privat skovrejsning.

Isfuglen suser forbi dig som en jetjager

Naturen er et skatkammer af gode og gratis oplevelser, som vi skal huske at passe på, mener Vicky Knudsen der er biolog og naturformidler.

"Har du nogensinde tænkt over, at der findes mere end 37.000 plante- og dyrearter i Danmark, og mange af dem kender vi slet ikke? Selv nogle af de mest almindelige arter, ved vi nærmest intet om. Men måske er det på tide, at vi lærer dem bedre at kende..."

Ordene kommer fra Vicky Knudsen. Hun er biolog og naturformidler – og siden hun var lille, har hun været lidt af en naturnørd.

"Det er jo egentlig bare at tage sanserne og en god portion nysgerrighed med sig – for jo mere du er i naturen, jo mere lærer og fascineres du. Vend en træstub og se: Pludselig vælter det rundt med bænkebidere, og du ser måske en stenskolopender eller en tudse."

"Vorup enge er et ret fedt sted at gå på opdagelse, og omkring Gudenåen er der bl.a. isfuglen, som alle bliver forelskede i, når de ser den. Selvom den har nogle vilde farver, er den god til at gemme sig – og når du endelig opdager den, er det oftest som en jetjager, der suser forbi dig," siger hun og tilføjer:

"Men der kan også være spændende plante- og dyreliv i din baggård og have."

Din nye fugleven

Ifølge Vicky er det i bund og grund selve evolutionen, som er virkelig fascinerende:

"Der var vand og ilt – og fra en mikroskopisk organisme, er vi kommet til

Biodiversiteten er truet

Op mod en million arter er truet af udryddelse, og mere end 75 procent af naturområderne på land er blevet ændret væsentligt af mennesker. Faktisk står det så slemt til, at krisen truer menneskehedens livsgrundlag, viste en omfattende rapport fra FN i 2019.

alt det liv, der er i dag. Uanset hvilken plante- eller dyreart, du ser på, er de gået igennem en vild proces for at være her. Det er da sindssygt."

Faktisk kan det være lidt som at få en ny ven, når du kaster dig ud i at lære en ny art at kende, siger hun.

"Når du går forbi mennesker på gaden, betyder de ikke så meget for dig, for du kender dem ikke endnu. Men hvis I bliver venner, vil du gerne sørge for, at de har det godt. Når du bevæger dig ud i naturen og lærer den at kende, så får du også lyst til at passe på den. Lidt som med en god ven."

Vi mister biodiversitet

Det er bestemt heller ikke nogen dårlig idé, at vi bliver bedre til at passe på na-

Tip!

Kast dig ud i det

Hvis du vil vide mere om naturen omkring dig, findes der nogle gode apps til at genkende dyr og planter. Prøv f.eks. 'Arter'.

VERDENSMÅL 15.5

Tab af biodiversitet skal bekæmpes og udryddelse af truede arter skal forhindres.

OM

VICKY KNUDSEN

- Biolog, ornitolog og selvstændig naturformidler
- Forfatter til bl.a. bogen 'Dyr vi elsker at hade' (2022)
- Radiovært på 'Vildt Naturligt' på P1
- Har medvirket i '1 døgn, 2 hold, 3 dyr' på TV2

HVIS ALLE BYER GJORDE SOM OS,

VAR DER IKKE NOGEN FRUGTSORTER

Ole Bach og kollegaerne fra Randers Regnskov arbejder for at passe på klodens biodiversitet. Ikke blot de vilde dyre- og plantearter i regnskovene, men også gamle frugtsorter i Randers Kommune. Det giver god mening, både for dine efterkommere – og for din mave nu og her.

Ved Nordre Fælled, i Langå, Gjerlev og flere andre steder i Randers Kommune er der begyndt at dukke nye frugttræer op: Æbler, pærer, surkirsebær og krægeblommer.

Og selvom du måske bare tænker 'Det er da lækkert med frugttræer', når du går forbi, og ikke spekulerer mere over det, så er træerne faktisk en del af et projekt med et højere formål.

"Alle de frugttræer, der er plantet ud i kommunen, er gamle danske sorter. De er vigtige at passe på – især fordi de er med til at sikre, at fremtidens generationer også kan sætte tænderne forskellige slags æbler og blommer, fortæller Ole Bach, som er kurator i Randers Regnskov og har været en central del af projektet med frugttræerne.

"Vi ved, at fremtiden i Danmark vil byde på klimaforandringer og nye plantesygdomme, som vores frugttræer skal

VERDENSMÅL 15.5
Tab af biodiversitet
skal bekæmpes.

TRUEDE

Fremtidens generationer skal også kunne sætte tænderne i forskellige slags frugter, mener Ole Bach.

SÅDAN KAN DU BRUGE GAMLE SORTER I DIT KØKKEN

Gammeldags æbletærte og pæremuffins

Frugter kan bruges til de lækreste kager, og du har nok også din favorit.

Marmelade på ristet brød

Din favoritfrugt og en god portion sukker. Så har du grundingredienserne til marmelade, som er en glimrende måde at gemme sommerens frugt til de kolde dage.

Læskende frugtsaft

Med en saftpresser kan du lave juice, som kan holde i lang tid, hvis du fryser det.

DET
ER BARE
MUMS!

Velfornøjet krydser Ole 'Den levende genbank', som bærer frugt til stor glæde for alle.

kunne tilpasse sig. Jo flere sorter vi har, jo flere egenskaber bevarer vi, så vi i en omskiftelig verden bedre kan tilpasse vores fødevareproduktion."

I øst, vest, nord og syd

Til daglig arbejder Ole Bach med forskellige lokale projekter om biodiversitet. Et arbejde han er så passioneret omkring, at det har invaderet hans hjem. Bogstavelig talt. Men det vender vi tilbage til senere.

Vi er mødtes med ham ved 'Den levende genbank' ved Justesens plæne, hvor Randers Regnskov plantede æbletræer tilbage i 2007. Her er gamle sorter som Jernæbler, Skarriksø og Fillippa, og imens vi taler, går en kvinde rundt med en grøn pose og plukker fra træerne.

"Det er dejligt, når folk får glæde af æblerne," konstaterer Ole og fortsætter sin fortælling:

"Biodiversitet er forskelligheden af alle levende væsener, og den er presset. Det kan vi ikke være bekendt for vores eftertid. Heldigvis er vi begyndt at gøre noget, både for den vilde biodiversitet, men også for den kulturskabte – som f.eks. gamle frugtsorter," siger han og tilføjer:

"Og modsat den vilde biodiversitet, som på mange måder har bedst af, at vi mennesker holder os væk, har den kulturskabte biodiversitet brug for, at vi blander os."

Derfor var Ole også glad for, at der var stor opbakning blandt kommunens borgere og foreninger til projektet med at få plantet gamle sorter ud i Randers.

Verdens ældste æble?

Jernæblet, som vokser ved Justesens plæne, er en gammel og robust æblesort – nogle mener endda, at det er en af de ældste sorter i verden.

Oles 'Jerkum' er en sød mousserende frugtvin, som er en af de lækre ting, du kan bruge gamle frugtsorter til. Alt du behøver er frugt, vand, sukker og tid.

I Danmark har vi en række genbanker, som passer på gamle sorter. Bl.a. hundredevis af kartoffelsorter. Nogle af sorterne kan man se i Randers Regnskovens udstilling Tidsrejsen.

"Nu står træerne i både øst, vest, nord og syd. Nogle steder har man etableret en frugtlund med en bænk, og andre steder har man plantet træerne mere spredt, så de er tæt på haverne. Jeg tør godt sige, at hvis alle byer gjorde som Randers, ville der ikke være nogle truede frugtsorter."

"De lokale genbanker er vel lidt det, man kan kalde en 'tre i en'er': For det første hjælper de med at passe på de gamle sorter, for det andet giver de en grønner by, og for det tredje kan du plukke frugterne og f.eks. lave dig en æbletærte."

Huset fuld af frugt

Men tilbage til det med invasionen af Oles hjem. Her har passionen for at passe på de gamle sorter nemlig også fået lov til at folde sig ud.

Blandt andet har Ole eksperimenteret med gamle kartoffelsorter i sin have, hvor han har haft over 300 sorter.

"Det er lidt noget nørderi, men jeg synes, det er spændende at se, hvad der vokser godt, hvor hårdføre kartoflerne er, og hvad der opstår, når de krydser med hinanden. På et tidspunkt havde jeg f.eks. en lilla bagekartoffel."

"For mig handler det ikke om den største og flotteste kartoffel, men om at det er fascinerende, at organismer kan være så forskellige – og så kan man jo trods alt spise sin kartoffelsamling, i modsætning til frimærker, som man kun kan slikke på".

Et andet af Oles private projekter er frugtvin lavet af forskellige sorter. For nogle år siden lavede han et forsøg, hvor han frøs kerner af stenfrugter ned i hjemmets fryser.

"Jeg ville finde ud af, om de stadig kunne spire, efter de havde været frosset ned. Problemet var, at vi så havde frugt overalt i huset – og min kone synes, at det ville være dejligt, hvis der var plads til andet i vores fryser end frossen frugt," fortæller Ole og tilføjer med et smil:

"... og det kunne jeg jo godt forstå. Så jeg begyndte at lave naturvin af frugterne, og det er blevet til flere hundrede forskellige typer, lavet på lige så mange frugtsorter."

Vi skal spise de gamle sorter

At du kan spise og drikke de gamle sorter, har også lagt kimen til et fødevarerprojekt, som Ole er med i. Projektet går under sloganet: 'Æd den og red den'.

"I Randers Regnskov tog vi initiativ til at udvikle et nyt fødevarermærke til produkter baseret på gamle sorter og racer. Mærket, der hedder OreGENal, videreføres nu af en producentforening og bliver benyttet i cateringbranchen."

Ole forklarer, at man i Danmark tidligere forsøgte at 'sortsreducere', altså sørge for, at der var så få sorter som muligt.

"Bl.a. mente man, at de danske husmødre ikke kunne være tjent med at skulle forholde sig til mange forskellige æbler, hvor nogle holdt i kort tid og andre i lang tid."

"Men hvis vi kan udbrede flere af de gamle sorter til noget, vi gerne vil købe for at spise, er der flere som vil dyrke dem. På den måde er vi med til at bevare dem til eftertiden." ■

369

frugttræer af gamle sorter...

er plantet ud kommunen i et nyt projekt, hvor Randers Regnskov har fået hjælp fra frivillige borgere og støtte fra Nordea-fonden.

WOW!

Når flagermusen om sommeren jager insekter, kan dens hjerte banke afsted med 1000 slag i minuttet.

1

**FLAGERMUSENE
FLYTTEDE
RINGBOULEVARDEN**

Et af de stærkeste dyr i Randers må være flagermusen. Den har i hvert fald formået at få flyttet en hel vej. En planlagt forlængelse af Ringboulevarden måtte nemlig ændres, da det ville få store konsekvenser for flagermusene, som er totalfredede og yngler ved Dronningborg Hovedgaard, hvor der er træer, vandhuller og gode læforhold.

Vidste du, at...

Tudser spiser snegle og insekter. Derfor skal du bare glæde dig, hvis du finder en tudse i dit jordbærbed.

DE MEST MAGTFULDE DYR I RANDERS

Vidste du, at der lever fascinerende og magtfulde dyr omkring Randers, som uden tvivl har et trick eller to gemt i ærmet? Nogle har med deres blotte tilstedeværelse fortrængt andre arter, imens de selv lever i sus og dus. Andre kan få os mennesker til at lave vilde krumspring for at passe på dem – desværre fordi der kun er få tilbage af dem.

2

**VANDREMUSLINGEN
SPISER ANDRES
MAD**

Hvis en musling kunne have spidse albuer, så ville de uden tvivl sidde på vandremuslingen. Muslingen, som har fået møvet sig ind i Gudenåen og søerne, kan bl.a. fortrænge dammuslinger og malermuslinger. Både fordi vandremuslingen vinder direkte i konkurrencen om at få mest mad, men også fordi den sætter sig fast på andre muslingers skaller omkring indsugningsåbningen.

Blind passager ...

Vandremuslingerne spreder sig til nye vandløb og søger bl.a. ved at sætte sig fast under både.

4

SIGNALKREBSEN FORTRÆNGER FLODKREBSEN

En krebs er ikke bare en krebs – det vil flodkrebsen nok være enig i. Den har nemlig fået det svært efter signalkrebsen er kommet til og har bredt sig i Alling Å. En opportunistisk fætter som møver sig frem og overtager flodkrebsens levesteder og ødelægger velfungerende økosystemer.

Haps!

Signalkrebs smager godt og må gerne fiskes. Så længe det gøres med omtanke, og det kan du læse om på randers.dk.

VERDENSMÅL 15.5
Udryddelse af truede arter skal forhindres.

VERDENSMÅL 15.8
Der skal introduceres foranstaltninger for at forhindre indførelsen og væsentligt begrænse indvirkningen af invasive arter.

Psst ...

Hvis du vil finde fugledderkoppen, skal du kigge efter dens spind. Den overjordiske del af spindet ligner en lillebitte sok, som kommer op ad jorden.

5

MEDIEDARLINGEN: DEN SJÆLDNE NORDLIGE FUGLEEDDERKOP

Da det rygtedes, at den nordlige fugledderkop var fundet vest for Randers, blev spalteplassen ryddet i flere lokale medier. "Læsten Bakker hjemsted for sjælden fugledderkop," skrev de blandt andet. Det fascinerende dyr, som har magt over medierne, havde ellers fået stemplet 'uddød' i 1994, men siden da er den heldigvis blevet set flere steder.

3

STRANDTUDSEN FÅR BIOLOGERNE TIL AT LAV TUDSE-VUGGESTUER

Den lille tætbyggede strandtudse har det svært, og det har fået biologerne til at kæmpe med næb og kløer for, at vi fortsat har en bestand i Randers. Målet er at indsamle æg og klække dem i Randers Regnskov, der har indrettet en 'tudse-vuggestue', hvor de små tudser kan blive passet til de er blevet store nok til at sætte ud i naturen. Randers Kommune har gravet vandhuller til tudsen langs med Randers fjord, hvilket har krævet at man har været ude med spader i hånden og numsen i vejret.

VERDENSMÅL 15.5
Tab af biodiversitet skal bekæmpes og udryddelse af truede arter skal forhindres.

Naturen får plads, når vi klimasikrer Randers

En oase

Svøbt i planter og træer, der følger sæsonens skifte og skaber liv året rundt, bliver grønne opholdsrum, en legeplads, en pavillon og en snoet bro bragt til live på den nye Justesens Plæne.

Byen skal sikres mod klimaforandringerne, og det bliver gjort med grønne løsninger, som giver plads til hjemmehørende dyrearter og gavner biodiversiteten.

Klimaforandringer kan være lidt svært at forholde sig til. Der er selvfølgelig de stigende temperaturer, men i Danmark vil et ændret klima også give flere skybrud og kraftig regn. Den stigende vandstand i havet giver kraftigere stormfloder. For en by ved Randers Fjord er det afgørende at få sikringen mod det voldsomme vejr på plads. Derfor får Randers et 'Klimabånd', der strækker sig fra Justesens Plæne i vest til den kommende Klimabro i øst. Sikringen mod stormfloder vil bestå af forbundne diger, volde og pla-

teauer. Hele vejen langs Klimabåndet vil naturen få plads – klimasikringen bliver lavet med grønne løsninger.

Tidevandsparken

Et nyt anlæg kaldet 'Tidevandsparken' på Justesens Plæne bliver 1. etape af Klimabåndet. Derfor anlægger Randers Kommune et dige langs Tørvebyggen på ca. 1,5 meter. Selve plænen på digets forside indrettes med mere beplantning inspireret af Gudenåens delta, som kan tåle at blive oversvømmet, hvis en stormflod rammer. Mens der fortsat vil

være plads til mindre arrangementer og koncerter, vil der især blive lagt vægt på aktiviteter til glæde for hverdagens besøgende: f.eks. et område til bevægelse og leg, en åben pavillon og et nyt toilet.

Gudenåens park

Når Tidevandsparken står færdig, vil beplantningen være inspireret af den naturligt forekommende flora i Gudenåens delta. Det giver plads til hjemmehørende dyrearter og gavner biodiversiteten. Samtidig er det første skridt på vejen til at forbinde naturen langs Gudenåen og Randers Fjord ind gennem Randers by. Naturen kan føles langt væk, når man står i Randers midtby, men der ligger faktisk et flod-delta lige uden for døren, og med Klimabåndet på Justesens Plæne kommer det endnu tættere på. ■

Tip!

Læs mere om affaldsbeholderen af genanvendt plast på side 26.

VERDENS- HVAD FORNOGLE- MÅL?

FN's verdensmål består af 17 mål og en hel masse delmål. Målene er vedtaget af verdens stats- og regeringsledere, og de skal frem mod 2030 sætte en kurs mod en mere bæredygtig udvikling for både mennesker og jordklode. Læs mere på verdensmaalene.dk.

GREENWASHING: NÅR HISTORIEN BLIVER LIDT FOR GOD...

Greenwashing er en slags falsk markedsføring, hvor en virksomhed eller organisation markedsfører deres aktiviteter eller produkter som mere grønne og bæredygtige, end de er. En del benytter det engelske udtryk, men man kan også bruge det danske ord 'grønvask'.

GENANVENDELSE OG GENBRUG - DET GÅR VEL UD PÅ ET?

Ordene bliver brugt i flæng, men de betyder altså ikke det samme. Når du genbruger et produkt, eksempelvis et bord, så skifter det typisk bare ejer. Når du genanvender et produkt, får produktet en ny form. F.eks. dit plastafald som smeltes om til en ny affaldsbeholder.

ER KLIMA DET SAMME SOM MILJØ?

Det korte svar: Nej. Det lidt længere svar er, at klima handler om de udsving, der er i vejret over en længere periode. Altså gennemsnits-vejret. Miljø handler om alle de forhold, der påvirker mennesker, dyr og planter. Eksempelvis vind, nedbør, forurening – men også klimaet.

HAR DU HØRT OM GREEN HUSHING?

'Hushing' er et engelsk udtryk for at tisse på nogen, og når man 'greenhusher', så tier man stille om sin virksomhed eller organisations bæredygtige tiltag. F.eks. fordi man frygter at blive skudt i skene, at man ikke gør nok.

Klima ord-bog

Du har selvfølgelig helt tjek på alt, hvad der drejer sig om klima, bæredygtighed og verdensmål. Men hvis det nu alligevel skulle knibe, kan du smugkigge i denne mini-parlør.

Her finder du den vildeste udsigt

1,2,3... 84 trin. Så langt er der op ad trappen fra Vilhelm Thomsens Plads til udkigsposten ved Skrænten. Samtidig med at du får din puls op i et niveau, der får de fleste sundhedseksperter til at juble, giver turen dig den smukkeste udsigt over naturområderne ved Gudenåen.

"Udkigsposten ligger tæt på parkanlægget Vester Altan, hvor terrænet er meget kuperet," fortæller Tina.

UDFORSK BYENS

hemmeligheder og skjulte grønne oaser

Vildtvoksendende græs, skyggefulde træer og bede med krydderurter, som du gerne må tage med hjem til aftensmaden. Tina Knudsen Jensen, der er arkivar ved Randers Stadsarkiv, deler ud af byens hemmeligheder og guider dig til fem af hendes grønne favoritsteder. Nogle af dem er helt sikkert nye for dig.

Gå tur mellem vildtvoksende græs og gravsten

I foråret blomstrer kirsebærtræerne lyserødt på Østre Kirkegård, og selvom kirkegården delvist er indrettet som en stor park, er den ikke fuldstændig trimmet. Flere steder vokser græsset vildt, så insekterne kan trives.

"Østre Kirkegård er et hyggeligt sted at gå tur, og så er det den ældste kirkegård i midtbyen, som stadig er i brug," fortæller Tina.

UHH...
HVIKEN
DUFT

Følg sporene fra den gamle jernbane

Tøjhushaven rummer et væld af historier: Vidste du, at parkens træbro følger sporene fra den gamle Hadsundbane? Og at parken engang var midtpunkt for alle byens større fester – med optog, lygter og dans. Blandt andet deltog kong Frederik d. 6.

"Tøjhushaven blev anlagt i begyndelsen af 1800-tallet, og var det første led i, hvad der endte med at blive et grønt bælte af parker og kirkegårde, som løber omkring den gamle bykerne. At bruge de stejle bakker mellem centrum og de flade marker – især nordpå – som grønne områder er der arbejdet meget med gennem 1800- og 1900-tallet," siger Tina.

Tip!

Kan du lide gåture og vil du blive klogere på din by? Så er det gratis lydteaterstykke 'Hemmeligheden om Randers', indtalt af Bodil Jørgensen, helt sikkert noget for dig. Læs mere på 'hemmelighedenomranders.dk'.

Har du besøgt den næsten 900-år gamle nedlagte kirkegård i Vorup?

Skjult mellem fodboldbaner og parcelhuse gemmer Kirkegården ved Høvejen sig. Kirkegården har ikke været i brug de sidste 150 år, og der hvor der engang lå gravsten, får græsset i dag lov til at vokse vildt og højt. Store skyggefulde træer er med til at give stedet en særlig stemning.

"Her holder jeg meget af at gå hen. Kirkegården ligger lige i mit nabolag, og så er det historiske ved stedet fascinerende. Det var nemlig her man grundlagde Vorups første kirke omkring år 1150," siger Tina.

Pluk dine egne krydderurter

Tæt på Jens Otto Krags Plads gemmer Frk. Jensens Gård sig. I den lille gårdhave finder du bede med timian, koriander, persille og et væld af andre krydderurter. Til gavn for de summende bier, som kommer flyvende fra Underværkets bistader – men også for dig. Du må nemlig gerne plukke lidt med hjem til aftensmaden.

"Gårdhaven er opkaldt efter Kristine Marie Jensen, som skrev Frk. Jensens Kogebog. Mange bliver overraskede, når jeg fortæller, at hun er fra Randers. Hendes opskrifter var baseret på lokale råvarer – og så var hun lidt af en foregangs-kvinde, når det kom til at undgå madspild," fortæller Tina.

Når 'Mænds Mødesteder Randers' tårner sammen hver fredag mellem 9 og 12, er der kaffe på kanden og reparationer i luften.

Mænd

mødes ikke bare for at mødes, de mødes om noget

Der er friskbagt bagerbrød på bordet og kaffe i kopperne, imens snakken løber afsted: Om energikrise, hverdag og praktiske projekter. Det er fredag klokken 9, som er det tidspunkt, hvor 'Mænds Mødesteder Randers' samles hver uge i det nordvestlige Randers.

"I dag er vi omkring 16 mænd. Det er lidt forskelligt, hvor mange vi er. Du behøver ikke melde til eller fra – du kommer bare. Jeg tror, mange synes, det er rart, at det er uforpligtende," siger Arne Faerch Olesen, der er formand i 'Mænds Mødesteder Randers' og har været med

NYE IDEER SPIRER:

LEGETØJS- REPARATIONER OG CYKELVÆRKSTED

For et par år tilbage kom Arne Faerch Olesen forbi en børnehave, hvor der lå en stor bunke trehjulede cykler, som bare skulle smides ud. En idé begyndte at spire – for man måtte da kunne gøre noget for at give det ødelagte legetøj et længere liv.

Nu har han og de andre fra 'Mænds Mødesteder Randers' hængt plakater op i forskellige daginstitutioner, hvor de tilbyder at hjælpe med at reparere ødelagt legetøj.

"Det bliver spændende at se, om der er nogle, som er interesserede," siger Arne om projektet. 'Mænds Mødesteder Randers' har også planer om snart at lave et hold en hverdagsaften, hvor man kan tage sin egen cykel med og reparere den.

"Jeg tror, at tidspunktet henvender sig mere til mænd, der er på arbejdsmarkedet, og vi har jo noget ret godt værktøj, som man bruger til at skrue på sin og børnenes cykler."

siden forummet blev etableret i 2018 med støtte fra Trygfonden.

"Det sociale betyder meget for alle mennesker, men jeg tror, at mange mænd har svært ved at mødes bare for at mødes. Mænd vil gerne mødes om noget – og det gør vi her."

Værdifuldt affald

Efter en halv times tid siver mændene ned i bygningens underetage, hvor der er værksteder. Her har de gang i forskellige projekter, og en summende lyd af maskiner breder sig. En af mændene reparerer en ødelagt bæk

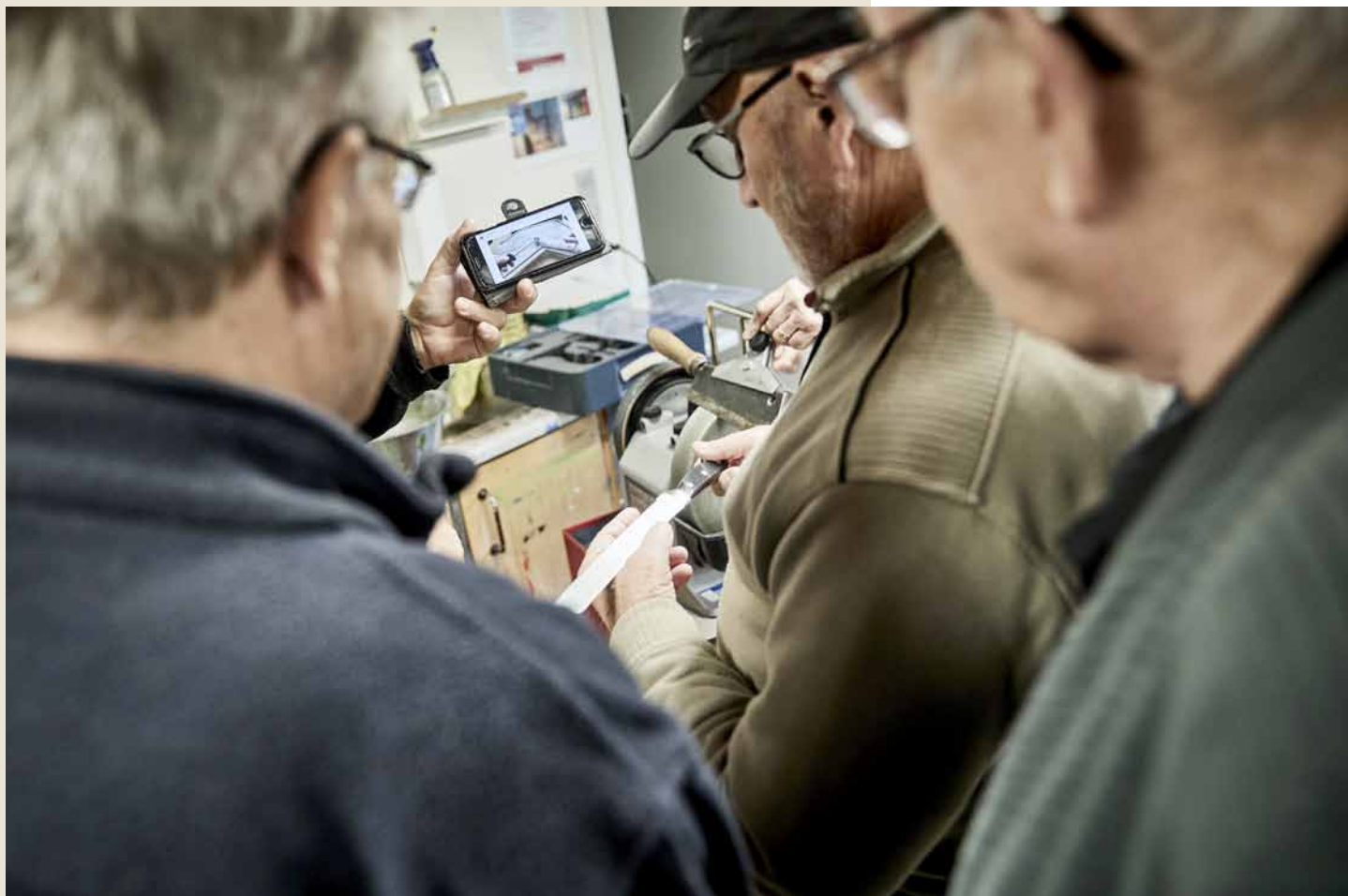

VERDENSMÅL 12.5

Affaldsgenerering skal væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

En ødelagt cykel fra en lokal børnehave får nyt liv i værkstedet, hvor Steen Sloth Madsen skruer på den. Steen har været med i 'Mænds Mødesteder Randers' fra begyndelsen og var med til at starte forummet tilbage i 2018.

fra sommerhuset, imens en anden laver ophæng til væggen af plastrør, som ellers ville ryge til affald.

"Vi bruger en del tid på at reparere ting, der er gået i stykker. Men vi laver også nyt af gamle materialer. Det kan f.eks. være et bordben, som får nyt liv i form af et æggebæger," siger Arne, som inden han blev pensionist arbejdede i plastbranchen.

"Det er sjovt, at man kan lave noget værdifuldt ud af ting, som andre tænker er affald. Det eneste det kræver er lidt værktøj, og det du har mellem ørerne."

Kaffen er vigtig

Ifølge Arne Faerch Olesen giver det god mening, at passe på det, man har og mødes om at give ting et længere liv.

"... også selvom det vigtigste tidspunkt nok reelt er mellem klokken 9 og 9.30, hvor vi drikker kaffe og får vendt ugen, der er gået," siger han og uddyber:

"Hvis du er oppe i årene og f.eks. er blevet alene, er det svært, hvis du ikke har nogen at mødes med. Jeg kendte en rigtig fin fyr, som boede tæt på mig. Han var blevet alene – og jeg prøvede virkelig at få ham med. Men han havde ikke lyst. Efter kort tid kom han på plejehjem,

Det er sjovt, at man kan lave noget værdifuldt ud af ting, som andre tænker er affald. Det eneste det kræver er lidt værktøj, og det du har mellem ørerne.

ARNE FAERCH OLESEN, FORMAND

“ Manner

Hvor er I bare gode til det!

og nu er han her ikke mere. Det er selvfølgelig ikke til at vide præcist, hvordan hans liv havde formet sig, hvis han var kommet med. Men forskning viser jo, at vi lever længere, når vi er sociale med andre.”

Hyggeligere end at være alene

Steen Sloth Madsen er en af dem, som kommer stort set hver gang. Han er pensioneret tandlæge og blev opfordret til at tage afsted af sin kone, som så en annonce for mødestedet i lokalavisen.

”Det er en rar måde at mødes på – og meget hyggeligere end at stå alene

hjemme i sit eget værksted. Her kan vi også sparre med hinanden, hvis vi har en idé til et projekt,” siger Steen og fortæller, at folk kommer fra meget forskellige baggrunde: Politi, håndværkere, kontormedarbejdere og alt muligt andet.

”Jeg skal til at sætte en totalt rusten racercykel i stand, som min søn har fundet. Den skal skilles ad og sandblæses – så tror jeg, at den bliver rigtig god. Jeg har også lavet nisser til mine børnebørn, et fuglefoderhus og forskellige andre ting,” fortæller han om projekterne i værkstedet. ■

I værkstedet hos 'Mænds Mødesteder Randers' samler de på muligheder, fortæller formand Arne Faerch Olesen. En af mulighederne er, at man kan slibe sine gamle sløve knive på en professionel slibemaskine, så knivene bliver så gode som nye.

Nordic Waste nørder

Jord? Det er sådan noget brunt smulder, der ligger under græsset. Hvis det er dit forhold til jord, kan det være, at du skal genoverveje det. Vi har taget en snak med virksomheden Nordic Waste A/S, som er lidt af nogle nørder, når det kommer til jord.

Hvert år graves der massive mængder jord op i Danmark. For eksempel når vi bygger nye boliger eller jernbanestrækninger.

Men hvad mange måske ikke tænker over er, at jorden der graves op også er affald, som skal sorteres og renses. Lidt som det affald du smider i skralde-spanden.

"Når der ligger plastaffald og flyder i parken, så ser du det. Det gør du ikke med alt det forurening, der ligger i jorden. Her er der også meget svineri, som du bare ikke ser. Det kan være tungmetaller fra gamle industrivirksomheder. Eller olie der er sivet ned i jorden omkring en tankstation," fortæller Jesper Schmidt Poulsen, der er forretningsudvikler i Randers-virksomheden Nordic Waste, som har specialiseret sig i at rense forurenede jord.

En cirkel af jord

Hos Nordic Waste bliver den forurenede jord kørt igennem virksomhedens store vaskeanlæg og kommer ud på den anden side i form af sand og sten, så den kan bruges igen i nye byggematerialer.

"Det er nyt, at vi kan afsætte jorden. Førhen kom entreprenørerne for eksempel og afleverede

forurenede jord til os og kørte afsted igen med tomme lastbiler. Det gør de ikke længere. Nu tager de rensede sand og sten med, som de bruger i deres byggeprojekter, siger Jesper og tilføjer:

"Det sikrer, at jorden bliver genanvendt og mindsker antallet af tomme lastbiler på vejene."

Vi skal passe på vores råstoffer

Tidligere har man primært sendt den forurenede jord til forbrænding eller deponi, men det giver bedre mening at recirkulere de råstoffer, vi allerede har gravet op, mener Jesper.

"Jorden har ikke uendelige ressourcer, og vi skal passe på de råstoffer, vi har. Hvis vi kan genanvende jorden, betyder det, at vi mindsker behovet for nye 'råstofgrave'."

Han forklarer, at der stadig er en del af den jord, som virksomheden får ind, der ikke kan bruges til nye materialer. Den jord bliver bl.a. fyldt i en gammel lergrav, som blev gravet tilbage i 1960'erne på virksomhedens grund.

"I samarbejde med Region Midtjylland prøver vi at få området tilbage til, hvad det var engang – og etablere skov og søer. Vi begyndte i 2018, men der er plads til 13-14 millioner ton jord i hullet, så det tager lidt tid..." ■

Toget går fra Aarhus til Langå

Cirka 500.000 ton jord og skærver er gravet op som en del af et jernbane-projekt mellem Aarhus og Langå. Og jorden fra projektet? Den bliver rensede i Randers.

12 millioner ton

Cirka så meget jord skal hvert år håndteres som affald i Danmark. Ikke al jorden er dog forurenede, men noget af den er.

VERDENSMÅL 12.2

Der skal opnås en bæredygtig forvaltning og effektiv udnyttelse af naturressourcer.

JORD

En gammel lergrav fra 1960'erne skal omdannes til skov og søer.

Nordic Wastes store vaskeanlæg kan rense over 200.000 ton jord om året.

Psst...

Har du tænkt over, at jord bliver brugt i nærmest alt byggeri? Hvad enten det er beton eller mursten, så kommer det fra jorden. Det hus du bor i er altså formentligt lavet af... ja, jord.

Når Pia spiser aftensmad, sidder

Gennem halvandet år samlede Pia og hendes mand Fernando plastaffald sammen, så det kunne blive smeltet om til fire designstole.

Hvis man ikke ved det, er det ikke til at se det... De fire stole, der står rundt om Pia Græsbøll Ottesens spisebord har engang været tomme shampooflasker, dunke til rengøringsmidler og andre typer af plast, som man som husstand samler sammen over tid.

"Jeg synes jo, det er sjovt, at jeg kan sætte mig i mit eget affald," fortæller Pia.

Stolene blev til som en del af et projekt, hvor man kunne få lokalproduceret designstolen FALK af sit eget affald.

"Man sidder virkelig godt i stolene – hvilket jo er meget heldigt, for vi gjorde det egentlig mest, fordi vi blev grebet af de cirkulære tanker bag projektet," siger hun grinende.

"Jeg synes, det er vigtigt, at vi genanvender så meget som muligt. Vi skal gøre, hvad vi kan for at sætte et så lille aftryk på kloden som muligt."

10-15 kg til en stol

Selve indsamlingen af plastaffaldet foregik over halvandet års tid og endte

VERDENSMÅL 12.5
Affaldsgenerering skal væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

hun på sit eget plastaffald

65 kilo
PLAST

Så meget fik Pia og Fernando selv samlet til de nye stole.

OM PROJEKTET: **DESIGNERSTOLE AF AFFALD**

Et projektsamarbejde mellem Designhuset HOUE, Dansk Affaldsminimering, MV Plast og Randers Kommune gjorde det muligt at få lavet sin egen designerstol af den hårde plast, som man selv indsamlede derhjemme.

Endda helt uden at plastaffaldet blev nødt til at krydse kommunegrænsen. Den indsamlede plast blev nemlig gjort klar til produktion hos Dansk Affaldsminimering i Langå og støbt til stole hos MV Plast i Randers.

med, at Pia og Fernando fik samlet 34 poser plastaffald sammen.

"Vi havde poserne liggende i vores brændeskur, og når vi så tænkte, at nu havde vi ikke plads til flere poser, bestilte vi en afhentning," fortæller hun.

"I alt fik vi samlet 65 kg plastaffald sammen. En stol har brug for 10-15 kg plastaffald – og vi ville rigtig gerne have fire stole, så vi endte med at få lidt ekstra fra en god veninde."

En skulptur af plast

Det er dog ikke kun i stolene, at tankerne om bæredygtighed, har sat sig i Pia og Fernandos hjem og hverdag.

"Generelt forsøger vi at være bevidste om vores handlinger. F.eks. ved begrænse madspild og tænke over, hvor maden kommer fra."

"Vi sorterede faktisk også før, vi fik beholderne til at gøre det... jeg tror i hvert fald, at vi har sorteret i mere end 20 år."

I sit arbejdsliv er Pia kunstmentor på GAIA, og så er hun uddannet billedhugger og er en aktiv kunstner. Noget som hjemmet i Stevnstrup også bærer præg af; et stort farverigt maleri pryder garagen, og på væggene hænger forskellige kunsttryk og malerier.

"De seneste år har jeg arbejdet meget med naturlige og forgængelige materialer som hør og siv fra Gudenåen. Men det kunne også være spændende at arbejde med genanvendt plast og støbe skulpturer af det – ligesom med stolene. Det gad jeg virkelig godt." ■

Shampoo-flasker, dunke til rengøringsmidler og sågar et gammelt fodertrug fra Pias hest er kommet i stolene.

Tak for lån af din plast

Du har sorteret og sorteret ...

... og nu får du snart din plastik tilbage. Du kan nok ikke genkende den ved første øjekast, men når du får en ny affaldsbeholder til den nye sortering, så er den lavet af den plastik, du selv har sorteret fra. Når alle husstande i Randers Kommune skal have en ekstra

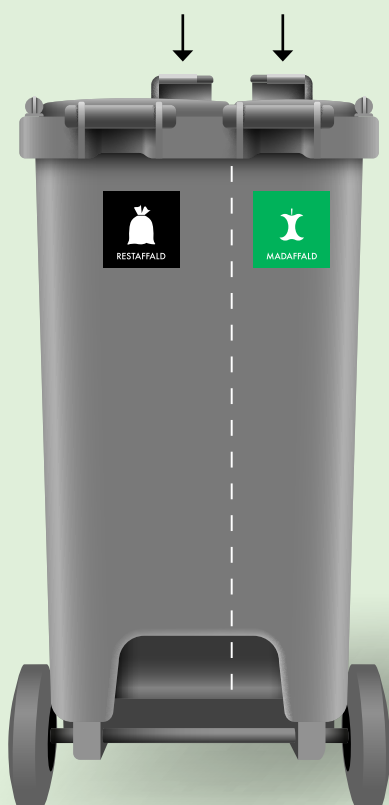
affaldsbeholder til den nye sortering, så bliver der brug for flere. Og når man skal købe så mange som Randers Kommune... ja, så kan man godt tillade sig at stille krav.

Kravene var bl.a. at de nye skralde-spande skulle laves med affaldsplast

indsamlet i Randers Kommune, og at plastens vej fra Affaldsterminalen på Romalt Boulevard kan dokumenteres. Det bliver ikke så vanskeligt, da platen aldrig forlader kommunen. Et lokalt partnerskab bestående af Dansk Affaldsminimering i Langå og MV Plast i

1

**RESTAFFALD
TIL VENSTRE OG
MADAFFALD TIL HØJRE**

2

**PLAST OG DRIKKE-
KARTONER TIL VENSTRE,
GLAS OG METAL TIL HØJRE**

3

**PAPIR OG
PAP I ÉN
BEHOLDER**

VERDENSMÅL 12.5
Affaldsgenerering skal væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

Hey!

Fik du læst om Pia, som har fået smeltet sit eget affald om til en stol?

Husk!

2,20 meter i bredden, hvis du vil lave et skraldespandsskjul med plads til alle tre beholdere.

Randers NV vandt nemlig opgaven med at levere de nye skraldespande. I Langå bliver plasten finsorteret og gjort klar til produktion, mens en tonstung maskine hos MV Plast producerer en skraldespand hvert 3. minut med din gamle plast.

Tæl til ti

← Måske har du hørt det? Eller du kender nogen, som allerede er i gang? Vi skal sortere og indsamle 10 typer affald. Det skal vi for at sikre, at ressourcerne i affaldet kan genbruges på bedste vis.

I Randers er vi godt i gang, og du kan allerede komme af med de 10 affaldstyper, men vi skal tilpasse vores sortering lidt. Et bredt politisk flertal har nemlig vedtaget nogle landsdækkende kriterier, så vi i højere grad sorterer og indsamler ens over hele landet. Det giver større og mere ens mængder, der bliver lettere at forarbejde og genanvende.

For at kunne sortere i de nødvendige typer, får du brug for en beholder mere. Hvordan affaldet skal sorteres i de nye beholdere, kan du se her på siden. Hvis du bor ved nedgravede containere, vil der blive ændret eller etableret nye, så det passer til det nye system.

Du skal først skifte til den nye sortering i maj 2024, og du skal nok få besked inden, men nu ved du, hvordan det kommer til at se ud.

4

**MILJØKASSEN ER TIL
ELPÆRER, BATTERIER, FARLIGT
AFFALD OG SMÅT ELEKTRONIK**

TEKSTILAFFALD

vil også kunne afleveres i eller ved beholderen. Du får besked, når ordningen er klar.

Har du miljøkassen?

Udover at den er drøns smart, så bliver miljøkassen også obligatorisk. Alle skal kunne komme af med farligt affald derhjemme, og det gøres lettest og sikrest med en miljøkasse. Den kan du samle farligt affald, småt elektronik og batterier i, og så stiller du den bare ud til skraldemændene, som bytter til en ny. Har du nedgravede containere eller anden fælles affaldsløsning, kan du selv vælge, om du vil have din egen miljøkasse eller dele en større miljøkasse med dine naboer. I begge tilfælde skal du bare bestille tømning af miljøkassen via app eller selvbetjening på hjemmesiden, så bliver den byttet til en tom.

VANDRET

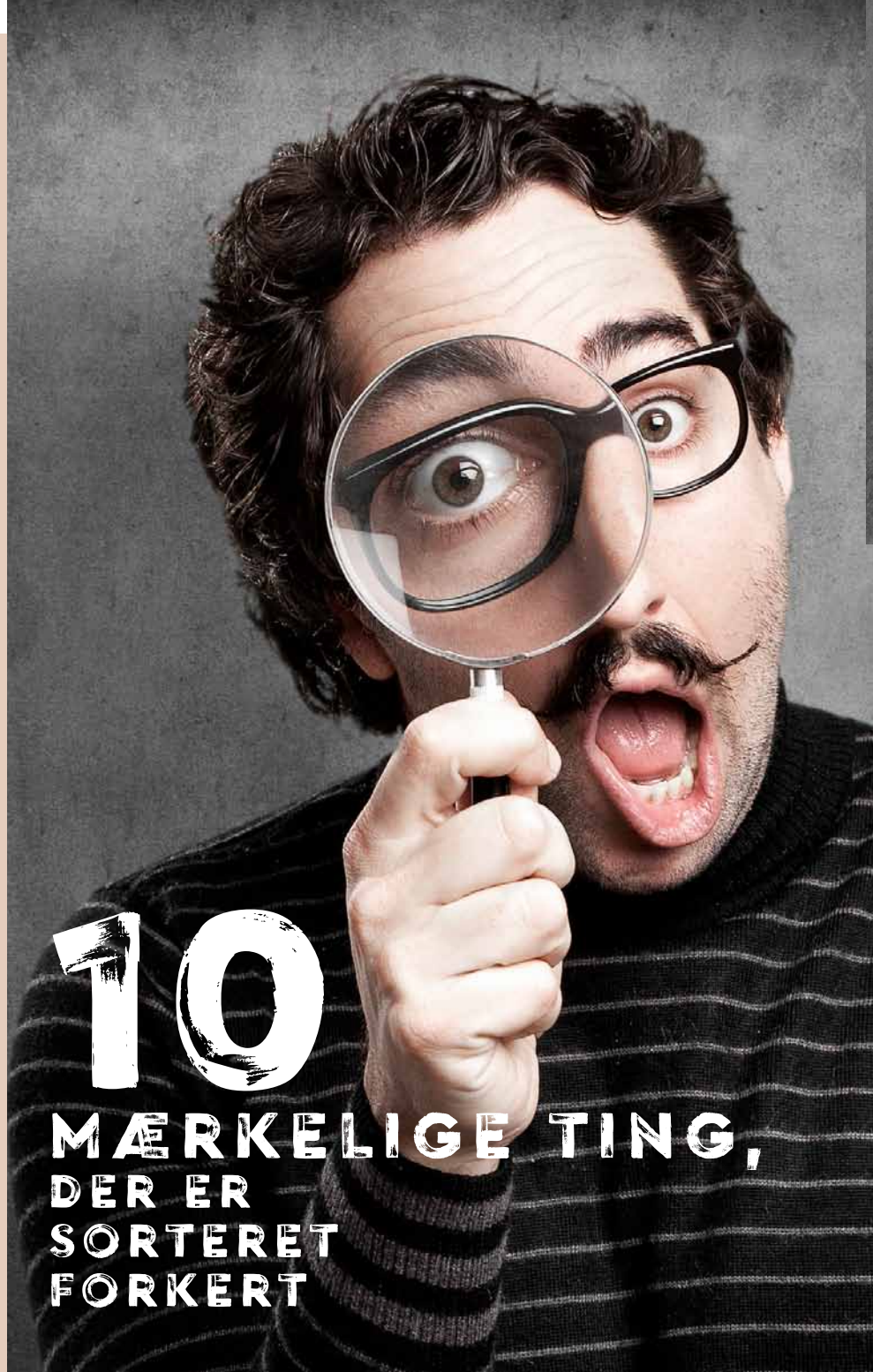
01 Du har slået dit sidste home run, eller gokket en indbrudstyv hårdt i nødden, og nu er der en revne i træet. Det skal i hvert fald ikke i madaffald. Restaffaldet eller en tur på genbrugspladsen er en bedre idé.

02 Vi kan se, at nogle i hvert fald har et dejligt aktivt sexliv i kommunen. Men hvis der skal batteri i fætteneren, så hører den hjemme i småt elektronik. Smid den i miljøkassen eller kør et smut forbi genbrugspladsen, hvor du diskret kan kaste den i buret til elektronikaffald – hvis du nu er lidt genert.

03 En potte af metal mast ned i en genbrugsbeholder! Den skal selvfølgelig i den store container på genbrugspladsen. Eller måske kan naboens larmende Audi 80 bruge den?

04 Den har siddet på dit cykelstyr i mange år, men nu er den gået i stykker. Så du kan ikke længere køre de seks liter letmælk hjem i den. På genbrugspladsen med den og ikke i containeren til madaffald.

05 Den holder dig varm om natten. Men ænder og gæs synes ikke specielt godt om løsningen. Og den skal helt sikkert ikke i genbrugsbeholderen, men afleveres på genbrugspladsen.

LODRET

06 Vi ved, når jagtsæsonen er gået i gang, for der finder vi det affald, der ikke ender i jægerens mave. Men pels, hud og klove er jo ikke mad, så det skal ikke i madaffaldet, for det ødelægger vores forbehandlingsanlæg.

07 Den er nødvendig, hvis du skal injicere medicin, men den må ALDRIG komme i genbrugsbeholderen. Den er klinisk risikoaffald og skal altid afleveres på apoteket i en speciel boks.

08 Den giver glæde i en mørk tid og er flot at kigge på. Når den skal igennem et sorteringsanlæg er fornøjelsen knapt så stor, for de farvestrålende snører kan vikles sig fast i det meste og stoppe maskineriet. Elektronik på genbrugspladsen eller miljøkassen i garagen havde nok været et bedre sted af aflevere den.

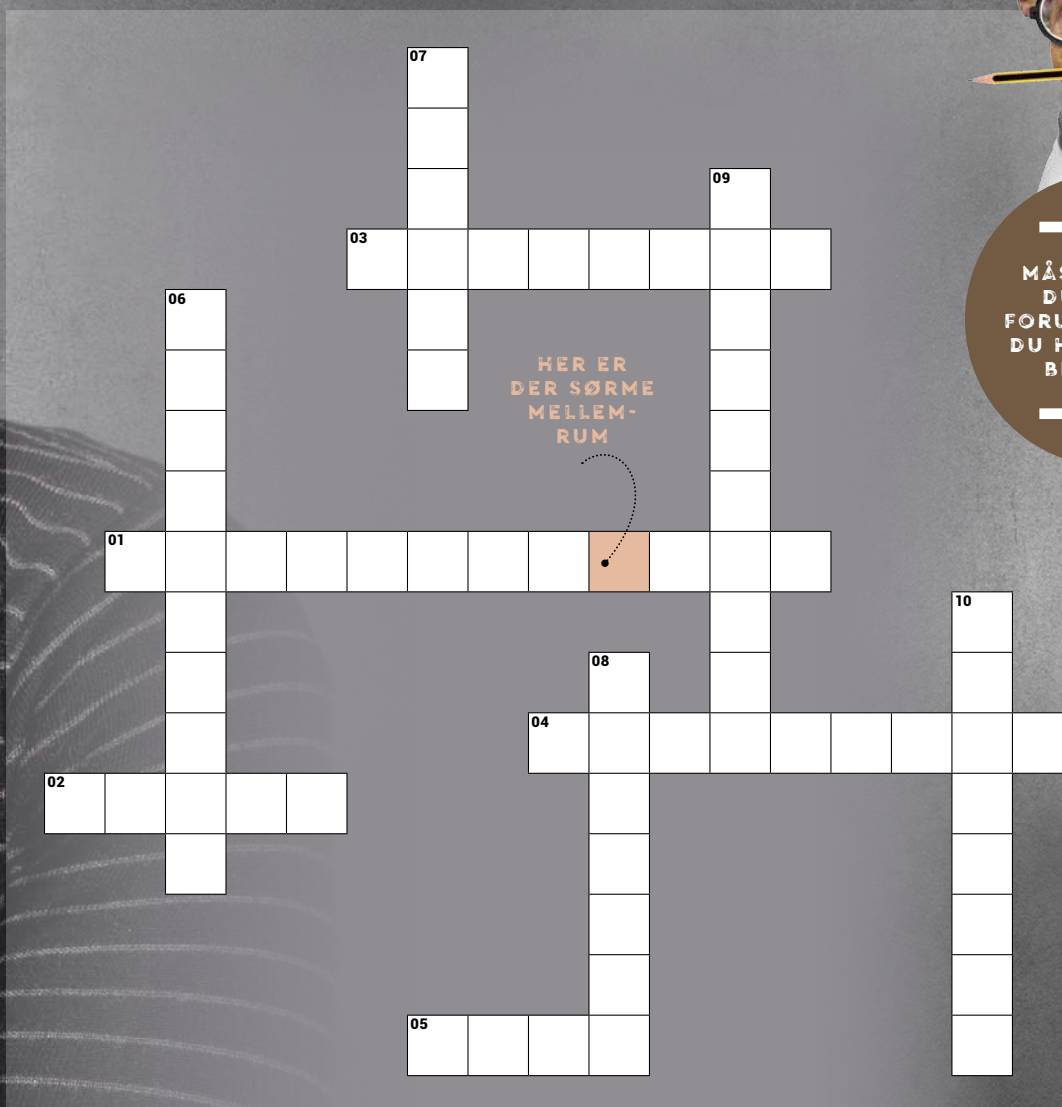

VERDENSMÅL 12.5
Affaldsgenerering skal væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

Sommetider kan vi i affaldsverdenen altså godt blive lidt overraskede, når vi ser, hvad I putter i skraldespandene derhjemme. Ja, faktisk helt forundrede og nogle gange imponerede, for der er næsten ikke grænser for, hvad der kan komme i. Leg med her og se, hvad det er der har overrasket os.

MÅSKE BLIVER
DU LIGE SÅ
FORUNDRET, NÅR
DU HAR SPIDSET
BLYANTEN!

09 Du har lavet biksemad med spejlæg på den – eller måske stået bag hoveddøren for at give din småbeduggede gemal et gok i nødden. Men selvom der har været mad på den, skal den ikke i madaffaldet. Men den må gerne komme i genbrugsbeholderen.

10 Den har ligget foran døren i mange år – men nu er den trevlet og grim. Selvom den er lavet af kokosfibre, skal den dog ikke smides ud i madaffaldet. Den skal i restaffaldet eller på genbrugspladsen.

Hallo!

Gættede du de 10 ord, eller gik du kold efter nummer 2? Fortvivl ikke. Se løsningen på side 42.

Vi skal lære børnene at træffe gode beslutninger

23 lærere fra Randers Kommune er ved at efteruddanne sig til 'bæredygtighedsaktører'. To af dem er naturfagslærerne Malene Carlsen og Gunnar Nilsson fra Blicherskolen.

Sammen med sin 8. klasse er naturfagslærer Malene Carlsen ude at samle svampe. Eleverne går meget op i at finde en helt særlig svamp, og jublen er da også stor, da det endelig lykkes. På vej hjem spørger Malene en af drengene, om det har været en god dag. 'Ja, det var bare ærgerligt, at vi ikke havde mere tid...' svarer han.

"Jeg tror, det betyder meget for børnenes syn på verden, at de kommer ud i naturen og mærker den – så det ikke kun er mobiltelefonen, der fylder. Hvis børn aldrig har været i naturen, har de få forudsætninger for at forelske sig i den – og det er netop forelskelsen og de positive oplevelser i naturen, som afføder en lyst til at værne om den," fortæller Malene om episoden.

Sammen med kollegaen Gunnar Nilsson fra Blicherskolen og 21 lærere fra andre skoler, er hun i gang med et såkaldt 'aktørforløb' med fokus på bæredygtighed. Aktørforløbet er en efteruddannelse, som bliver udbudt af Skolernes Udviklingscenter Randers.

"Uddannelsen handler meget om måden, vi er mennesker på, og hvordan vi kan give nogle ressourcer til børnene, så de lærer at træffe gode beslutninger i fremtiden," siger Malene.

Ikke bare en temaug

I forlængelse af uddannelsen har Malene og Gunnar bl.a. haft møder

med ledelsen og de andre lærere for at fortælle om deres nye viden og høre deres input.

"Hvis vi skal have bæredygtighed ud at leve på skolen, er det vigtigt, at vi er fælles om det. Vores håb er, at bæredygtighed kan blive en rød tråd gennem elevernes hverdag – og ikke bare noget du har fra 10-11 om torsdagen eller i en enkelt temaug," siger Gunnar og tilføjer:

"... også selvom vi faktisk er ved at planlægge en virkelig fed temaug, netop med udgangspunkt i bæredygtighed. Pointen er bare, at det ikke er nok. Det skal integreres i undervisningen."

Idébank i børnehøjde

De to lærere har bl.a. besluttet at lave en idébank, som kollegerne kan lade sig inspirere af.

"Bæredygtighed skal gøres nemt og tilgængeligt, så hver enkelt lærer ikke skal opfinde den dybe tallerken hver gang. Og så skal det ned i børnehøjde og tilpasses elevernes niveau," siger Gunnar.

"Hvis du er 10 år og får en lang tekst om FN's 17 verdensmål, kan det føles lidt abstrakt. Men hvis du bygger en byttetool med dine klassekammerater, så I kan dele ting, I ikke længere bruger – eller laver jeres egne skraldespande til affaldssortering, som 4-6. klasserne for nylig har gjort, bliver det pludselig konkret." ■

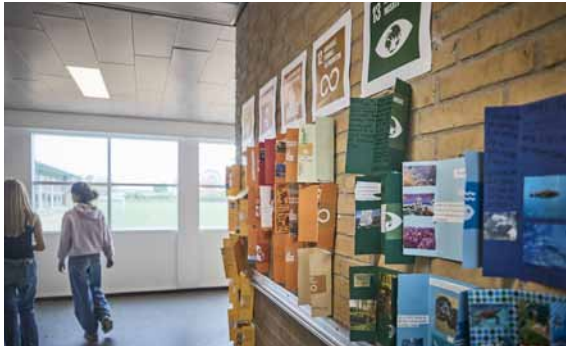
“

Bæredygtighed er ikke bare noget, du har fra 10 til 11 om torsdagen.

GUNNAR NILSSON, LÆRER OG
BÆREDYGTIGHEDSAKTØR

Bæredygtighed finder vej ind i undervisningen på Blicherskolen. Bl.a. har 4.-6. klasserne lavet deres egne skraldespande til affaldssortering.

VERDENSMÅL 4.7
Alle elever skal tilegne sig den viden og de færdigheder, som er nødvendig for at fremme bæredygtig udvikling.

3

SAMTALESTARTERE

Tal om bæredygtighed med dit barn

1

Gå en tur og saml skrald undervejs. Snak om hvordan affaldet er havnet der, og hvad I kan gøre for, at det ikke sker.

2

Shop i genbrugsbutikken. Brug turen som anledning til at tale om forbrug: Har vi egentlig behov for alt det tøj og de ting, vi køber?

3

Tag en tur på genbrugspladsen. Lær dit barn at sortere affaldet korrekt, og tal om at vi med genanvendelse kan passe på vores naturressourcer.

ALLE BØRN FÅR BOGEN OM AFFALDSHELTINDEN FRIDA

Frida oplever lidt af hvert og tager børnene med på et eventyr til affaldslandet Væk. Som en hjælp til at komme i gang med snakken om bæredygtighed og hvorfor vi skal sortere affaldet og passe på vores ressourcer, får børnene i Randers Kommune bogen 'Fridas Fantastiske Færd'. Den bliver uddelt i det første skoleår som en del af EU's affaldsforebyggelsesuge.

DET KAN
MÅN DA KUN
BLIVE INSPI-
RERET AF

SOSU-ELEV:

”Klima er vanvittigt vigtigt”

Vi skal bruge klodens ressourcer klogt, mener Christian Chemnitz Lyngaa, der er ved at uddanne sig til social- og sundhedsassistent på Randers Social- og Sundhedsskole.

”Jeg synes, der er en god stemning om bæredygtighed blandt eleverne på skolen,” fortæller Christian Chemnitz Lyngaa, der er social- og sundhedsassistentelev på Randers Social- og Sundhedsskole.

”I sommers var der f.eks. nogle elever, som ville lave vandkamp. Egentlig havde de først tænkt sig at bruge vandballoner, men de blev enige om, at det måske

ikke var så smart, for så ville der være en masse affald. I stedet brugte de kopper til vandkampen.”

I 2019 blev Randers Social- og Sundhedsskole, som den første SOSU-skole i Danmark udnævnt til 'Verdensmålskole' af UNSECO. Og udover at det er et pænt stempel i bogen, oplever Christian også, at bæredygtighed bliver prioriteret på skolen.

Ingen ny kjole

Eksempelvis har skolen fokus på energiforbruget og er bevidste om at vælge materialer, der kan holde i lang tid.

”Der er heller ikke noget engangsservice. Man kan selvfølgelig altid gøre endnu mere, men jeg har været på andre skoler tidligere, hvor der ikke blev tænkt over de her ting,” siger Christian.

VERDENSMÅL 4.7
Alle elever skal til-
egne sig den viden og
de færdigheder, som
er nødvendig for at
fremme bæredygtig
udvikling.

HVAD GØR SKOLEN

FOR VERDENSMÅLENE?

Solceller, affaldssortering og fokus på trivsel er nogle af de tiltag, som understøtter SOSU-skolens status som 'Verdensmålsskole'. Skolen forsøger også at få bæredygtighed ind i undervisningen, f.eks. i form af et valgfag om bæredygtighed.

Det er vigtigt for Christian at forsøge at tænke klima og bæredygtighed ind i de valg, han træffer i hverdagen.

Der er også en del af de bæredygtige tiltag, som kommer fra eleverne selv. For eksempel blev der for nylig afholdt et stort second hand-marked med genbrugstøj på social- og sundhedsskolen.

"Det var efter sigende en succes – jeg var dog ikke selv forbi, da jeg ikke lige manglede en ny kjole," siger Christian med et grin og tilføjer, at der er flest kvinder på skolen.

Vi skal handle klimaklogt

Christian, der med sine 33 år er en af de ældre elever på skolen, mener, at man skal have en fornuftstilgang til klima og bæredygtighed og bruge de ressourcer, vi har, klogt.

"Jeg har en baggrund i plastindustrien, hvor genanvendelse og innovation fylder meget," siger han og fortæller, at han trængte til at prøve noget andet og

LYT TIL 'VERDENS BEDSTE MÅL'

Hvad vil det sige at være ung og bæredygtig i dag? Det sætter den nye podcast 'Verdens Bedste Mål' spot på gennem temaer som affaldssortering og 'hverdagens valg'. Podcasten er et samarbejde mellem SOSU-skolen og byens andre verdensmålsskoler Paderup Gymnasium og Tradium.

gerne ville arbejde med mennesker – og derfor nu er ved at lave et spor-skitte.

"Klima og bæredygtighed betyder vanvittigt meget for mig personligt, og det er bestemt noget, jeg prøver at tænke over. F.eks. har jeg besluttet først at købe en bil, hvis det virkelig bliver nødvendigt. Det har det ikke været endnu – selvom jeg har taget kørekort for flere år siden."

"Jeg bor i Randers NV og cykler herud eller tager offentlig transport. Nogle gange er vi et par stykker, der kører sammen." ■

Hvor skal krydderierne som samler støv bagerst på hylden hen?

Marie Fredborg Jungersen har startet det lokale madspildsinitiativ 'Fælles Skabet', der gør det muligt at dele madvarer, som du ikke får brugt, med dine naboer.

Hvor skal krydderierne som samler støv bagerst på hylden hen? Marie Fredborg Jungersen har startet det lokale madspildsinitiativ 'Fælles Skabet', der gør det muligt at dele madvarer, som du ikke får brugt, med dine naboer.

Mange kender nok det med at have lidt for meget af en madvare. F.eks. et krydderi du bare skulle bruge til en enkelt ret, eller noget te du fik i gave, selvom du kun drikker kaffe. Madvarer der ligger og samler støv indtil holdbarhedsdatoen på et eller andet tidspunkt er overskredet, og de så må ryge ud.

Men hvad nu hvis din nabo, som elsker at eksperimentere i køkkenet, kunne overtage krydderierne? Og din genbo kunne få teen?

Nogenlunde sådan er tanken bag det madspildsinitiativ, som Marie Fredborg Jungersen har startet op i det parcelhuskvarter, hvor hun bor i Randers. Her har hun lavet det, som hun kalder for

VERDENSMÅL 12.3

Det globale madspild på detail- og forbrugerniveau skal halveres.

'Fælles Skabet': Et stort hvidt metal-skab, du kan stille madvarer ind i, som du ikke selv får spist – men som naboerne kan få gavn af.

"Ideen er, at du kan gå forbi skabet – f.eks. inden du skal handle – og hvis der er noget, du kan bruge, så tager du det med hjem," siger Marie og fortæller, at hun gennemgår madvarerne i skabet en gang om ugen og rydder ud, hvis noget er for gammelt.

Lokalt klimainitiativ

Idéen til 'Fælles Skabet' udsprang af, at Marie i lang tid gerne havde ville gøre noget mere for klimaet og miljøet.

"Jeg tænkte, at det skulle foregå i fællesskab med andre og være forankret i mit lokalområde. Og pludselig slog det mig, at det med at begrænse madsspild, var noget vi kunne finde sammen om på tværs af generationer her, hvor jeg bor. Det giver både mening i forhold til økonomi og bæredygtighed."

Efter en del overvejelser om, hvordan tiltaget praktisk kunne lade sig gøre, fik hun sat et skab op på vejen.

"Et køleskab ville blive for tæt, men det måtte heller ikke være så åbent, at

der kom skadedyr i maden. Løsningen blev et metalskab fra genbrug med små udluftningshuller."

Svær tilvænnning

I løbet af de sidste par uger er der blandt andet blevet sat nogle dåser bønner, en karton kirsebærsaube og en pose kammerjunker i skabet – og taget en dåse tandoori-krydderi og noget te. Det er dog endnu begrænset, hvor mange der reelt bruger skabet, fortæller hun.

"Fælles Skabet er stadig ret nyt – og jeg er lidt spændt på, hvordan det bliver taget imod på sigt. Jeg har delt en seddel rundt i lokalområdet og fortalt om det på sociale medier for at introducere det."

"Indtil videre virker folk rigtig positive, men der er også nogle barrierer. F.eks. fortalte en nabo forleden, at det var en rigtig god idé med skabet. Han havde dog ikke brugt det – for han havde ikke noget, han selv kunne sætte derind endnu."

"Jeg tror, at mange egentlig gerne vil dele mere. Men det kræver nok lidt en kulturændring, for det kan være svært at vænne sig til at gøre det." ■

“

At begrænse madsspild var noget, vi kunne finde sammen om på tværs af generationer her, hvor jeg bor.

MARIE FREDBORG JUNGENSEN

Maries bedste tip

Vil du gøre noget for klima og miljø i dit lokalområde, men er du nervøs for, om det vil virke? Kast dig ud i det. Vo intet vover, intet vinder!

"Ideen er, at du kan gå forbi skabet - f.eks. inden du skal handle - og hvis der er noget, du kan bruge, så tager du det med hjem."

Madspildsguf

Opgradér dine halvtriste rester til mundvandsdryppende vindere.

CREMET SUPPE MED KNASENDE TOPPING

Kartofler der snart spirer, et glemt græskar eller en halvvisnen porre kan få nyt liv i en cremet suppe. Suppen bliver ekstra fantastisk, hvis du runder af med en skefuld creme fraiche og et drys sprød topping. Lav f.eks. croutoner af tørt brød, som du rister i ovnen med et skvæt olivenolie og havsalt. Du kan også hakke og svitse et par pålægsrester som pølse eller skinke på panden.

Tip!

Skru op for lækkerheden i dine resteretter. Supplér med duftende krydderurter, en rørt dip eller nybagt brød.

SPRØDE VAFLER AF TRÆTTE GRØNTSAGER

Vidste du, at grøntsager fungerer glimrende i vafler? Mix f.eks. en basisdej af æg, mel, mælk, salt og bagepulver – og blend det med et par håndfulde spinat. Du kan også bruge revne eller moste gulerødder eller rødbeder. Steg vaflerne i smør til de er gyldne og sprøde. Haps.

NICECREAM MED OVERMODNE BANANER

Bløde bananer med brune pletter skal ikke ud. De skal i fryseren. Her skal de hygge sig et døgn tid, og derefter blendes med en sjat (plante)mælk – og vupti: Lækker bananis eller 'nicecream', som det kaldes. Tip: Drys smulderet fra æsken med pålægschokolade henover.

Børnene vil elske det!

GODE adgangsførhold

Ved stigninger større end 1:10 skal der anlægges trin til at gå på og dobbeltrapper til at køre på. Se pjecen "Hjælp din skraldemand" på affald.randers.dk/hvor for yderligere information.

Låger og døre skal kunne fastholdes i åben stilling.

Hele adgangsvejen skal have et fast og jævnt underlag af fliser, asfalt eller lignende.

Adgangsvejen skal være mindst 0,8 m bred, dog 0,9 m ved nybyggeri og 1 m hvis man har 4-hjulet container

MIN. 2,2 METER

METER VED NYBYGGERI

MAX. 20

**TAK FOR
HJÆLPEN**

3
DU IKKE
KOMMER
UDENOM

1
Husk at rydde for is og sne, så skraldemanden kan arbejde sikkert.

2
Der skal være fri adgang til affaldsbeholderen og god belysning.

3
Hold hunde inde eller i snor, så de ikke tager en bid af skraldemanden.

Vi tager STOR-skraldet

11
gange
ÅRLIGT

Du kan nemt komme af med dit storskrald. Du skal bare bestille afhentning i app'en AffaldRanders eller på www.affald.randers.dk/storskrald. På side 42 kan du læse mere om, hvordan du nemmest får bestilt afhentning af storskrald.

Husk at bestille

Vi kan hente dit storskrald 11 gange om året. Uanset om du bor i hus eller lejlighed. Vær opmærksom på, at vi kun henter dit storskrald, hvis du har bestilt afhentning senest to hverdage før.

Få en sms eller en mail

Seks dage inden vi har mulighed for at hente dit storskrald, kan du få en sms eller en e-mail, der minder dig om, at det er tid til at bestille afhentning.

Hvordan:

Tilmeld dig beskedservice i app'en AffaldRanders eller i 'Mit Affald' på www.affald.randers.dk/storskrald

Kør selv året rundt

Hvis du ikke vil vente på, at vi kan hente dit storskrald, er du altid velkommen til selv at aflevere det på en af kommunens fire genbrugspladser.

Sådan: Se åbningstiderne i app'en AffaldRanders eller på bagsiden af dette magasin.

Sortér og pak

Vi har opdelt storskraldet i seks grupper: hårde hvidevarer, pap, jern & metal, elektronik, tekstiler samt øvrigt indbo. Storskraldet skal sorteres og stilles frem i grupperne vist på modsatte side. Små ting, der hører til i samme gruppe, skal samles i en klar affaldssæk. Genstande skal så vidt mulig skilles ad, og helst veje under 20 kg.

Sådan: Den dag, vi kommer, skal storskraldet stå klar ude ved fortovet/nærmeste offentlige vej senest kl. 07.00. Du må tidligst stille det ud aftenen før.

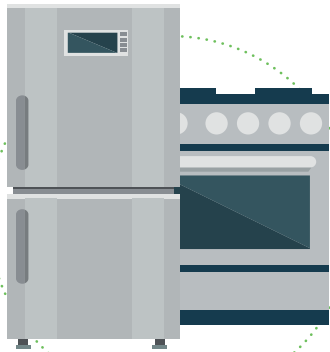
HUSK!

Vi tager også blød plast samt mad- og drikkekartoner i en klar sæk med os som storskrald.

Tjek hvor affaldet skal hen, inden du stiller til storskrald på www.affald.randers.dk/sorteringsguide.

- ▶ Stil tingene ud senest kl. 7.00 på afhentningsdagen.
- ▶ Stil tingene ved den officielle indkørsel til din adresse.
- ▶ Stil tingene ud i indkørslen helt ude ved fortovet - spær ikke fortovet.

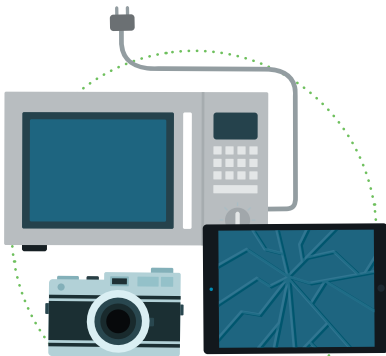
Hårde hvidevarer

Pap

Jern & metal

Elektronikaffald

Tekstiler

Øvrigt indbo

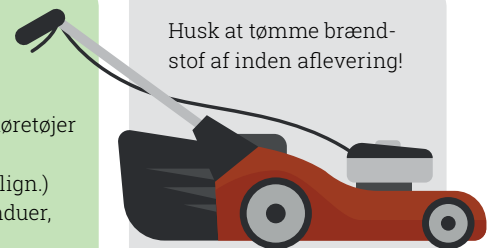
Følgende eksempler er ikke storskrald

Farligt affald
Markiser
Paller
Haveaffald
Klaver

Trykimprægneret træ
Trådhegn/havehegn
Restaffald
Gamle affaldsstativer
Mur- og nagelfast interiør

Dæk og andre dele fra biler/køretøjer
Parasolfodder af beton
Sanitet (toilet, håndvaske og lign.)
Bygeaffald (murbrokker, vinduer, døre og køkkenelementer)

Husk at tømme brændstof af inden aflevering!

Har du valgt den bedste løsning?

Affald & Genbrug er klar til at hjælpe, hvis du finder ud af, at størrelsen på dine skraldespande ikke passer, eller hvis du kan nøjes med tømning hver 14. dag.

Dobbeltbeholdere 240 L (120+120)

Dobbelt rest-madaffald

Tømning hver uge 2.376,25 kr.
Tømning hver 14. dag 1.187,50 kr.

Dobbelt emballage – papir

Pris for anskaffelse af beholder: 0 kr.
Tømmes hver 3. uge

Restaffald

140 liter H 110 x B 51 x D 56 cm **UDGÅR**
180 liter H 110 x B 51 x D 76 cm **UDGÅR**
240 liter H 110 x B 58 x D 74 cm

140 l, tømning hver uge	1.802,50 kr.
140 l, tømning hver 14. dag	901,25 kr.
180 l, tømning hver uge	2.081,25 kr.
180 l, tømning hver 14. dag	1.041,25 kr.
240 l, tømning hver uge	2.397,50 kr.
240 l, tømning hver 14. dag	1.198,75 kr.

Restaffald

400 liter H 118 x B 94 x D 67 cm
600 liter H 124 x B 126 x D 79 cm

400 l, tømning hver uge	3.581,25 kr.
400 l, tømning hver 14. dag	1.791,25 kr.
600 l, tømning hver uge	5.031,25 kr.
600 l, tømning hver 14. dag	2.515,00 kr.

Papir og karton

Tømmes hver 3. uge
140 liter: H 110 x B 51 x D 56 cm **UDGÅR**
240 liter: H 110 x B 58 x D 74 cm
400 liter: H 118 x B 94 x D 67 cm

Emballage

Metal, glas og hård plast

Tømmes hver 3. uge
140 liter: H 110 x B 51 x D 56 cm **UDGÅR**
240 liter: H 110 x B 58 x D 74 cm
400 liter: H 118 x B 94 x D 67 cm

Madaffald, spand til køkkenet

Med hank, låg og huller til ophængning. Spanden leveres med poser til ét års forbrug uden beregning.
H 18-21 x B 22-25 x D 16-19 cm.

Står dine beholdere mellem 0 og 5 meter fra skel, sparer du årligt 62,50 kr. pr. beholder i forhold til den angivne pris. Tilsvarende opkræves et ekstra beløb på 62,50 kr. pr. beholder, hvis de står mere end 20 meter fra skel. Står beholderne mellem 5 og 20 meter fra skel, betaler du den angivne pris.

Spar penge!

Madaffald

140 liter: H 110 x B 51 x D 56 cm
Tømmes hver 14. dag

140 l, tømning hver 14. dag 878,75 kr.

Undergrundscontainere til restaffald

3,0 m ³ tømning hver uge	9.188,75 kr.
3,0 m ³ tømning hver 14. dag	4.600,00 kr.
5,0 m ³ tømning hver uge	14.161,25 kr.
5,0 m ³ tømning hver 14. dag	7.081,25 kr.
Behandlingsafgift	880,00 kr./ton

til madaffald

Tømning hver 14. dag	
0,5 m ³	4.093,75 kr.
0,8 m ³	4.341,25 kr.
1,0 m ³	4.505,00 kr.
2,0 m ³	5.328,75 kr.

Se priser på tømning af andre større containere på www.affald.randers.dk

Tøm selv!

Kompostkasse af lærketræ til haveaffald

Pris med tilskud 849 kr.
(max. 1 stk. pr. husstand)
Pris uden tilskud 1.695 kr.
200 x 100 x 100 cm

Eventuel levering koster 150 kr. pr. kompostkasse. Vi sælger kun til borgere i Randers Kommune. Bestilles på www.affald.randers.dk/kompost eller på Randers Affaldsterminal.

Miljøkasse til farligt affald & småt elektronik

Bor du i en familiehus:

Når Miljøkassen er fuld, skal du sætte den ovenpå din beholder til restaffald. Så bytter skraldemanden den til en ny. Du kan også aflevere indholdet på genbrugspladsen. Miljøkassen rummer 21 L og må max. veje 4 kg. Pris for anskaffelse: 0 kr.

Boligforeninger, ejerforeninger og lign.:

Tilmeld jer vores ordning, så leverer vi materiel. Læs mere på www.affald.randers.dk/farligt

Administrationsgebyr ved skift:

- Bestilling og levering af beholdere til madaffald og restaffald (inkl. eventuelt skift af tømmefrekvens): 312,50 kr.
- Kun skift af tømmefrekvens: 100 kr.
- Bestilling og levering af beholdere til emballage af metal, glas og plast samt papir.

Tømmepriserne gælder i 2023 og er inkl. moms

Faste gebyrer for alle husstande

(opkræves via ejendoms-skattebilletten)

Indsamling af genbrug m.m.

For indsamling af storskrald, emballage af metal, glas, og hård plast, papir og farligt affald.

Helårshuse	Sommerhuse
775,00 kr.	455,00 kr.

Genbrugspladser

For drift af genbrugspladserne for både helårs- og sommerhuse 660,00 kr.

Helligdage

Ændringer i tømningen i forbindelse med helligdage

Du kan se alle dine tidspunkter for tømninger i app'en AffaldRanders eller MIT AFFALD på www.affald.randers.dk

Påske	
Torsdag, Skærtorsdag 6. april	Torsdag 6. April
Fredag, Langfredag 7. april	Fredag 7. april
Mandag, 2. påskedag 10. april	Mandag 10. april
Bededag	
Fredag 5. maj	Fredag 5. maj
Kr. Himmelfartsdag	
Torsdag 18. maj	Torsdag 18. maj
Fredag 19. maj	Fredag 19. maj
Pinse	
Mandag, 2. pinsedag 29. maj	Mandag 29. maj
Jul og Nytår	
Mandag 25. december	Lørdag 23. december
Tirsdag 26. december	Onsdag 27. december
Onsdag 27. december	Torsdag 28. december
Torsdag 28. december	Fredag 29. december
Fredag 29. december	Lørdag 30. december
Mandag, Nytårsdag 1. januar 2024	Onsdag 3. januar 2024
Tirsdag 2. januar 2024	Tirsdag 2. januar 2024
Onsdag 3. januar 2024	Torsdag 4. januar 2024
Torsdag 4. januar 2024	Fredag 5. januar 2024
Fredag 5. januar 2024	Lørdag 6. januar 2024

LØSNING FRA SIDE 29

VANDRET

01 Baseball bat
02 Dildo
03 Lydpotte
04 Cykelkurv
05 Dyne

LODRET

06 Jagtaffald
07 Kanyle
08 Lyskæde
09 Stegepande
10 Dørmatte

Husk at du stadig kun får afhentet storskrald, når du har bestilt afhentning.

Find vejregisteret til storskrald

Hvis du gerne vil bruge storskraldskalenderen her i bladet, så skal du kende dit distrikt. Det finder du ved at gå ind på: www.affald.randers.dk/mitaffald og vælge "Mit Affald".

Du indtaster igen din adresse, trykker "Næste" og så kan du rulle lidt ned og se, hvilket distrikt du tilhører under punktet "Der er tilmeldt følgende materiel".

Når dagen nærmer sig, skal du have bestilt storskrald. Der er flere måder at få bestilt afhentning af storskrald hos dig: Det nemmeste er via app'en AffaldRanders. Den kan du hente helt gratis i AppStore eller Google Play.

Du kan også bruge selvbetjeningen "MitAffald" på www.affald.randers.dk/mitaffald. Her kan du også hente en pdf-kalender, der både viser, hvornår der er storskralds-afhentning og tømning af dine andre beholdere.

Driller selvbetjeningen kan du sende en mail til affald@randers.dk, så kan vi hjælpe både med bestilling af afhentning og hjælp til at finde dit distrikt.

Endelig kan du ringe til Affald & Genbrug på tlf. 89 15 16 17.

Kalender for storskrald 2023

JANUAR	FEBRUAR	MARTS	APRIL	MAJ	JUNI	JULI	AUGUST	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
1 S	1 O	1 O	1 L	1 M	1 T	1 L	1 T	1 F	1 S	1 O	1 F
2 M	2 T	2 T	2 S	2 T	2 F	2 S	2 O	2 L	2 M	2 T	2 L
3 T	3 F	3 F	3 M	3 O	3 L	3 M	3 T	3 S	3 T	3 F	3 S
4 O	4 L	4 L	4 T	4 T	4 S	4 T	4 F	4 M	4 O	4 L	4 M
5 T	5 S	5 S	5 O	5 F	5 M	5 O	5 L	5 T	5 T	5 S	5 T
6 F	6 M	6 M	6 T	6 L	6 T	6 T	6 S	6 O	6 F	6 M	6 O
7 L	7 T	7 T	7 F	7 S	7 O	7 F	7 M	7 T	7 L	7 T	7 T
8 S	8 O	8 O	8 L	8 M	8 T	8 L	8 T	8 F	8 S	8 O	8 F
9 M	9 T	9 T	9 S	9 T	9 F	9 S	9 O	9 L	9 M	9 O	9 L
10 T	10 F	10 F	10 M	10 O	10 L	10 M	10 T	10 S	10 T	10 F	10 S
11 O	11 L	11 L	11 T	11 T	11 S	11 T	11 F	11 M	11 O	11 L	11 M
12 T	12 S	12 S	12 O	12 F	12 M	12 O	12 L	12 T	12 T	12 S	12 T
13 F	13 M	13 M	13 T	13 L	13 T	13 T	13 S	13 O	13 F	13 M	13 O
14 L	14 T	14 T	14 F	14 S	14 O	14 F	14 M	14 T	14 L	14 T	14 T
15 S	15 O	15 O	15 L	15 M	15 T	15 L	15 T	15 F	15 S	15 O	15 F
16 M	16 T	16 T	16 S	16 T	16 F	16 S	16 O	16 L	16 M	16 T	16 L
17 T	17 F	17 F	17 M	17 O	17 L	17 M	17 T	17 S	17 T	17 F	17 S
18 O	18 L	18 L	18 T	18 T	18 S	18 T	18 F	18 M	18 O	18 L	18 M
19 T	19 S	19 S	19 O	19 F	19 M	19 O	19 L	19 T	19 T	19 S	19 T
20 F	20 M	20 M	20 T	20 L	20 T	20 T	20 S	20 O	20 F	20 M	20 O
21 L	21 T	21 T	21 F	21 S	21 O	21 F	21 M	21 T	21 L	21 T	21 O
22 S	22 O	22 O	22 L	22 M	22 T	22 L	23 T	23 F	22 S	22 O	23 F
23 M	23 T	23 T	23 S	23 T	23 F	23 S	23 O	23 L	23 M	23 T	23 L
24 T	24 F	24 F	24 M	24 O	24 L	24 M	24 T	24 S	24 T	24 F	24 S
25 O	25 L	25 L	25 T	25 T	25 S	25 T	25 F	25 M	25 O	25 L	25 M
26 T	26 S	26 S	26 O	26 F	26 M	26 O	26 L	26 T	26 T	26 S	26 T
27 F	27 M	27 M	27 T	27 L	27 T	27 T	27 S	27 O	27 F	27 M	27 O
28 L	28 T	28 T	28 F	28 S	28 O	28 F	28 M	28 T	28 L	28 T	28 T
29 S	29 O	29 O	29 L	29 M	29 T	29 L	29 T	29 F	29 S	29 O	29 F
30 M	30 T	30 T	30 S	30 T	30 F	30 S	30 O	30 L	30 M	30 T	30 L
31 T	31 F	31 F	31 O	31 O	31 F	31 M	31 T	31 L	31 T	31 T	31 S

Se tømmedage for restaffald og genbrug i MIT AFFALD på www.affald.randers.dk eller i app'en AffaldRanders.

SÅDAN SORTERER DU NEMT DIT AFFALD

- direkte i beholderen

- direkte i beholderen

- i affaldspose

- i affaldspose

ADRESSER OG ÅBNINGSTIDER

RANDERS GENBRUGSPLADS

Ørneborgvej 28
8960 Randers SØ

Åbningstider

Mandag til fredag kl. 10.00-18.00
Lørdag kl. 10.00-16.00
Alle søn- og helligdage fra 1. april til
30. september kl. 10.00 til 16.00

ASFERG GENBRUGSPLADS

Hulvejen 3, Asferg
8990 Fårup

LANGÅ GENBRUGSPLADS

Kærsangervej 12
8870 Langå

Ø. TØRSLEV GENBRUGSPLADS

Udbyhøjvej 506, Ø. Tørslev
8983 Gjerlev J

Åbningstider

Mandag til fredag kl. 10.00-18.00
Lørdag kl. 10.00-16.00
Første søndag i månederne fra
1. april til 30. september samt
helligdage kl. 10.00-16.00

På Randers
Affaldsterminal
kan du mod betaling
aflevere dit sorterede
erhvervsaffald - også
for køretøjer over
3.500 kg.

RANDERS AFFALDSTERMINAL

Romalt Boulevard 64
8960 Randers SØ
Tlf. 89 15 16 39

Åbningstider

Mandag til torsdag kl. 7.00-16.00
Fredag kl. 7.00-15.00

SÅDAN SORTERER DU NEMT DIT AFFALD

- storskrald eller genbrugsplads i klar sæk

- storskrald eller genbrugsplads i klar sæk

- storskrald eller genbrugsplads i klar sæk

- Miljøkasse eller genbrugsplads (ikke storskrald)
ALDRIG I SKRALDESPANDEN

Farligt affald skal altid afleveres på sikker vis. Du kan komme af med farligt affald og småt elektronik på flere måder:

1. Genbrugspladsen
2. Miljøkassen - stil den på restaffaldsbeholderen
3. Ordningen for farligt affald (hvis din etageejendom er tilmeldt)

Bestil miljøkassen på www.affald.randers.dk/farligt

SE HVORDAN DU SORTERER RESTEN PÅ BAGSIDEN

RANDERS

Affald&Genbrug

Laksetorvet, 8900 Randers C
Tlf. 89 15 16 17
E-mail: affald@randers.dk
Selvbetjening på affald.randers.dk og
i app'en AffaldRanders døgnet rundt

Åbningstider:

Mandag-torsdag
kl. 8.00-15.00
Fredag
kl. 8.00-13.00

UDVALGTE KLIMAMÅL – HER SKAL VI VÆRE I 2030

*I FORHOLD TIL 2018.

70 %

af emballageplasten fra husholdningerne indsamles, og heraf genanvender vi 70 procent.

I industrien bruges der 60 procent færre fossile brændsler (olie og gas). Reduktion af klimagasser: **30.000 ton/år***.

650 hektar vådområder er blevet genoversvømmet. Reduktion af klimagasser: **16.250 ton/år***.

Randers Kommunes eget forbrug af benzin og diesel er faldet med 80 procent*.

Der er ikke længere nogen husstande, der fyrer med olie- eller naturgas. Reduktion af klimagasser: **31.000 ton/år***.

Mængden af madaffald fra husholdninger er faldet med 30 procent* – og 90 procent indsamler og genanvender vi.

El- og varme-forbruget i kommunens bygninger er faldet med 10 procent*.

Vores kommune er i 2030 kendt for sin grønne og bæredygtige profil, og for, at det er let at leve bæredygtigt her.

På www.klimaliga.dk kan du blive inspireret, få mere viden om klimaarbejdet og se alle vores mål.

Sådan!